

УДК 351.741

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-384-387

**Сергій
ПЕТРЕНКО**[©]
викладач

**Тетяна
ТРЕНЬ**[©]
курсант

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У статті досліджено основні аспекти підготовки майбутніх поліцейських в умовах сучасності. Встановлено, що в умовах воєнного стану закладам вищої освіти, які здійснюють підготовку правоохоронців, необхідно якнайшвидше адаптуватися до подій, що відбуваються, аби виконати свої першочергові обов'язки щодо забезпечення безпеки здобувачів освіти під час організації навчального процесу. З'ясовано, що дистанційне навчання з використанням мережі «Інтернет» та комп'ютерів може бути під час підготовки поліцейських, однак важливою є практична складова.

Ключові слова: професійна освіта, дистанційне навчання, воєнний стан, епідемія, підготовка поліцейських.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 року відбулось повномасштабне вторгнення російських військ в Україну, яке поділило наше життя на «до» та «після», внесло корективи у життя кожного українця. В таких умовах висока професійна підготовка правоохоронців має надзвичайно важливе значення, адже першочерговим завданням зараз є захист державного суверенітету та забезпечення безпеки громадян. Це також зумовлено тим, що жодні суспільні зміни не є можливими без забезпечення державою громадського порядку й законності. Саме тому на сьогодні дуже актуальним є питання професійної підготовки поліцейських.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблема підвищення якості професійної підготовки була предметом досліджень багатьох науковців, зокрема особливості правоохоронної діяльності та їх врахування в організації навчального процесу в умовах сучасності з метою його поліпшення розглядали В. Романюк, О. Бандурка, А. Буданов, Р. Валєєв, Ф. Думко, В. Дяченко, А. Лігоцький, А. Кучерявий, В. Монастирський, В. Тюріна, О. Федоренко, Д. Поштарук, О. Рудницька, І. Ладанівська, П. Кузик та інші.

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій удосконалення підготовки майбутніх офіцерів поліції; дослідження їх реалізації в умовах навчального процесу під час дії воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі під професійною підготовкою розуміють сукупність спеціальних знань, вмінь, навичок, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи в певній професії [3, с. 80]. Підготовка поліцейських має бути такою, яка відповідатиме вимогам посад органів та буде достатньою для успішного виконання оперативно-службових завдань.

Під підготовкою поліцейських у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання треба розуміти здобуття особами перемінного складу в державних навчальних закладах, підпорядкованих МВС, освітніх ступенів молодшого бакалавра, бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста). Таке навчання полягає в отриманні знань в обсязі, що відповідає вимогам державного та галузевого стандартів

© С. Петренко, 2023
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3099-7871>
k_sfp@dduvs.in.ua

© Т. Трень, 2023
k_tidp@dduvs.in.ua

вищої освіти, а також у розвитку вмінь та навичок, необхідних для якісного виконання покладених на поліцію завдань.

Доречно буде зазначити, що чинне законодавство відносить до закладів вищої освіти (далі – ЗВО) навчальні заклади державної форми власності, які здійснюють на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України). На сьогодні в системі МВС України зі специфічними умовами функціонують такі типи закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання: університети, академії, інститути, коледжі, училища.

Правники схиляються до думки, що під специфічними умовами навчання на практиці треба розуміти посилені вимоги фізичної підготовки курсантів, децю більший акцент на вивчення дисциплін кримінального блоку (кримінальне право та процес, криміналістика та кримінологія), проживання у гуртожитках казарменого типу, носіння спеціальної форми та доступ до низки внутрішніх документів МВС та Національної поліції України [6, с. 243].

Треба відмітити, що заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання на відміну від багатьох інших цивільних ЗВО не просто забезпечують процес теоретичного навчання фахівців, а щоденно здійснюють наполегливу роботу з практичної підготовки майбутніх поліцейських, які в майбутньому представлятимуть обличчя системи МВС України та забезпечуватимуть ефективну роботу всіх її органів, підрозділів та установ [4, с. 436].

Принагідно зазначити, що серед вчених зараз панує думка щодо недоцільності існування моделі відомчої освіти в МВС України. Висловлюючись щодо цього, фахівці акцентують на значних фінансових витратах на утримання мережі навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС України. Однак не можна не відзначити тривалий період існування таких навчальних закладів та високоєфективну підготовку фахівців у галузі права.

Підготовка у закладах вищої освіти МВС України повинна давати не лише знання і вміння, а й формувати здатність до саморозвитку, вміння адаптуватися до нових соціальних, інформаційних, технічних та технологічних вимог, кваліфікованого здобуття нових знань шляхом самоосвіти – тобто повинна ґрунтуватися на засадах випереджальної освіти. Така підготовка дозволить сформулювати професійні інтереси майбутніх правоохоронців, належно зорієнтувати, дати чітке уявлення про переваги і труднощі, пов'язані зі службою в поліції [6]. Навчання в закладах зі специфічними умовами навчання повинно також давати курсантам можливість для творчої реалізації, аби правоохоронці були всебічно розвиненими особистостями.

Не можна оминати увагою той факт, що ще з початком коронавірусної пандемії в країні та карантинними обмеженнями такі навчальні заклади періодично переходили на дистанційну форму навчання. Метою такого формату освіти є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Якщо філолог чи психолог може навчатися дистанційно та майже в повному обсязі опанувати передбачену освітнім рівнем програму, то підготовка поліцейського передбачає практичне відпрацювання умінь та навичок, необхідних у службовій діяльності. Тому схиляємося до думки, що дистанційне навчання є варіативною формою навчання, однак повністю замінити очну освіту не в змозі.

Треба зазначити, що і через війну система освіти зазнає як прямих, так і довготривалих негативних впливів. У дослідженні «Освіта і конфлікт» (2004) Німецької агенції технічного співробітництва (GTZ) під егідою Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку до таких наслідків віднесено:

- фізичну небезпеку для викладачів та студентів;
- пошкодження та руйнування освітньої інфраструктури;
- зниження рівня зарахування та відвідування навчальних закладів;
- заклади вищої освіти як місце набору солдатів;
- зростання рівня насильства;
- зростання рівня гендерного та сексуального насильства;
- порушення здатності та мотивації до навчання, психічного здоров'я здобувачів вищої освіти;
- зниження рівня ефективності та якості освіти;
- зниження рівня державного та приватного фінансування освіти;
- інструменталізацію освітніх закладів в інтересах сторін конфлікту [2].

У зв'язку з вищеперерахованими ризиками заклади освіти системи МВС

Україні знову змушені були перейти на дистанційне навчання. Такий формат навчання дозволяє здобувати освіту в тому закладі освіти, в якому навчалися раніше. Навіть якщо заклад освіти фізично зруйновано – він однаково може організовувати дистанційне навчання для всіх здобувачів. Це є однією з найвагоміших переваг дистанційного навчання у час війни, адже студентам не потрібно змінювати колектив і це не буде черговим стресом для них. Всіх студентів, які мають змогу навчатися, варто і потрібно залучати до освітнього процесу для того, щоб вони відволікалися, могли абстрагуватися від війни, від всіх негараздів та бід, почали знову пізнавати і цікавитися чимось новим.

Перехід на дистанційну форму навчання потребує наявності необхідного навчально-методичного, дидактичного та технічного забезпечення. Сучасним студентам-поліцейським під час навчання необхідно набутися не лише багато знань, а й умінь самостійно шукати інформацію та знаходити шляхи вирішення проблем. Інакше кажучи, потрібно бути ініціативним і незалежним. Тому дуже важливо вміти самостійно вивчати всі види навчального матеріалу, використовуючи різні електронні технічні засоби. Так можна поліпшити візуалізацію процесу навчання та досягти високої якості засвоєння навчального матеріалу [5].

Дистанційне навчання активізує використання сучасних освітніх методик у процесі самостійної роботи та посилює мотиваційний елемент навчання. Більшість сучасних студентів мають достатні навички для отримання послуг дистанційного навчання та забезпечені доступом до мережі «Інтернет» [1, с. 42].

Та схилиємося до думки, що якісна підготовка поліцейських повинна містити і практичне відпрацювання необхідних навичок, тому раціональним вважаємо організацію навчального процесу таким чином, аби певний період майбутні правоохоронці освоювали та відпрацьовували здобуті знання на практиці.

Вважаємо, що підготовка майбутніх працівників поліції у навчальному закладі має бути спрямована також на формування стійкості до:

- негативних факторів службової діяльності: (напруженості, відповідальності, ризику, небезпеки, дефіциту часу, невизначеності, несподіванок);
- травмуючих чинників, які суттєво впливають на психіку (наявність крові, трупів, тілесних ушкоджень);
- ситуацій протистояння (вміння чинити психологічну протидію з особами, що заважають попередженню, розкриттю та розслідуванню злочинів, боротися з психологічним тиском, маніпулюванням з боку як законотворчих громадян, так і правопорушників; не піддаватися на провокації);
- конфліктних моментів у професійній діяльності (вміння дослідити внутрішні причини конфлікту, проаналізувати закономірності їх виникнення, протікання і знайти способи вирішення; вміння володіти собою в психологічно напружених, конфліктних, провокаційних ситуаціях).

Потрібно сказати, що під час формування навчальних груп, складання навчальних планів, визначення навчальних тем та форм навчання треба враховувати спеціалізацію працівника поліції, особливості регіону, де він проходить службу, зважено використовувати позитивний закордонний освітній досвід підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських. На сьогодні створено достатню нормативну основу, яка дозволяє на належному рівні здійснювати післядипломну освіту працівників поліції. Безперечно, вона вимагає вдосконалення з урахуванням вимог суспільства та потреб держави. Однак якими б досконалими не були закони в Україні, технічне оснащення Національної поліції, людський фактор, особиста культура, знання та світогляд поліцейського, мотиви вчинків і його реальні соціальні дії визначають ступінь успіху працівника поліції.

Виклики сьогодення, що постають перед військовослужбовцями та правоохоронцями, потребують регулярного вдосконалення професійної підготовки. Звісно, Україна має свій значний досвід такої підготовки, свої традиції, але і європейський досвід може бути використаний у такій справі [7, с. 290].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, треба зазначити, що сьогодні Україна робить сміливі кроки на шляху до втілення європейських стандартів у нашій країні, тому важливою є ефективна організація освітнього процесу в закладах вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку поліцейських. З метою гарантування безпеки та захисту студентів були розроблені численні рекомендації, стандарти та інструменти, які створюють підґрунтя для захисту й безперервності освіти в умовах надзвичайних ситуацій та військових дій на всіх рівнях. Дистанційне навчання є досить ефективним форматом підготовки поліцейських, бо дає змогу спілкуватися, вчитися один в одного,

співпрацювати. Однак важливим є й засвоєння фаху через набуття практично значущих компетентностей для майбутніх правоохоронців.

Список використаних джерел

1. Васильєва Д. Стан дистанційного навчання під час війни в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 38–47.
2. GTZ. (2004, December 1). Education and conflict: The role of education in the creation, prevention and resolution of societal crises – Consequences for development cooperation. May 5, 2022. URL : <https://reliefweb.int/report/world/education-and-conflict-role-education-creation-prevention-and-resolution-societal>.
3. Педагогическая энциклопедия / под ред. И. А. Каирова, Ф. Н. Петрова. *Советская энциклопедия*. 1966. Т. 3. С. 80–81.
4. Поштарук Д. О. Вдосконалення чинного положення про вищі навчальні заклади МВС. *Форум права*. 2013. № 2. URL: file:///C:/Users/Serg/Downloads/FP_index.html_2013_2_72.pdf. С.436
5. Родінова Н. Л., Червоний М. В., Діордіца І. М. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах воєнного стану. *Перспективи та інновації науки*. 2022. Вип. 4(9). С. 285–296.
6. Романюк В. В. Вплив специфічних умов навчання у ВНЗ МВС України на здійснення підготовки поліцейських. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. 2017. С. 243.
7. Черненко А. П. Європейський досвід підготовки поліцейських та можливість його використання в Україні. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 бер. 2016 р.). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 289–291.

Надійшла до редакції 14.11.2022

References

1. Vasylieva, D. (2022) Stan dystantsiinoho navchannia pid chas viiny v Ukraini [The state of distance education during the war in Ukraine]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. № 2, pp. 38–47. [in Ukr.].
2. GTZ. (2004, December 1). Education and conflict: The role of education in the creation, prevention and resolution of societal crises – Consequences for development cooperation. Retrieved May 5, 2022. URL: <https://reliefweb.int/report/world/education-and-conflict-role-education-creation-prevention-and-resolution-societal>
3. Pedagogicheskaya enciklopediya [Pedagogical Encyclopedia] / pod red. I. A. Kairova, F. N. Petrova. *Sovetskaya enciklopediya*. 1966. Vol. 3, pp. 80–81. [in Rus.].
4. Poshtaruk, D. O. (2013) Vdoskonalennia chynnoho polozhennia pro vyshchi navchalni zaklady MVS [Improvement of the current regulation on higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs]. *Forum prava*. № 2. URL : file:///C:/Users/Serg/Downloads/FP_index.html_2013_2_72.pdf. С. 436. [in Ukr.].
5. Rodinova N. L., Chervonii M. V., Diorditsa I. M. Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia studentiv v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of distance education of students under martial law]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. 2022. Vyp. 4(9). S. 285–296. [in Ukr.].
6. Romaniuk, V. V. (2017) Vplyv spetsyfichnykh umov navchannia u VNZ MVS Ukrainy na zdiisnennia pidhotovky politseyskykh. *Pidhotovka okhorontsiv pravoporiadku v Kharkovi (1917–2017 rr.)* [The influence of specific conditions of study at the Higher Education Institution of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine on the training of police officers. Training of law enforcement officers in Kharkiv (1917–2017)], pp. 243. [in Ukr.].
7. Chernenko, A. P. (2016) Yevropeyskyi dosvid pidhotovky politseyskykh ta mozhlyvist yoho vykorystannia v Ukraini. *Svitovyi dosvid pidhotovky kadrov politsii ta yoho vprovadzhennia v Ukraini* [European experience of police training and the possibility of its use in Ukraine. World experience in training police personnel and its implementation in Ukraine] : materialy Mizhnarodnoi naukovoprakt. konf. (Dnipropetrovsk, 17 ber. 2016 r.). Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, pp. 289–291. [in Ukr.].

ABSTRACT

Serhiy Petrenko, Tetyana Tren`. **Professional education of police officers in educational institutions with specific training conditions.** The article examines the main aspects of training future police officers in modern conditions. The need to optimize and increase the level of professionally oriented training of future officers of the National Police of Ukraine in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in accordance with modern requirements is substantiated. It has been established that in the conditions of martial law, institutions of higher education that train law enforcement officers need to adapt as soon as possible to the events taking place in order to fulfill their primary duties to ensure the safety of students during the organization of the educational process. The specifics of the future profession have been determined, since quality training for the performance of professional tasks is an important aspect, especially for future employees of the National Police. The educational training of future police officers is also emphasized, which consists of the following areas of organization of the educational process: educational (lecture classes, seminars, practical classes and business games), educational, practical and independent training. It was found that distance learning, the purpose of which is to provide educational services through the use of modern information and communication technologies in training, can take place in the training of police officers, but the practical component is important. Attention is focused on the fact that it is rational to organize the educational process in such a way that for a certain period future law enforcement officers master and practice the acquired knowledge in practice. It is formulated how the introduction of martial law affected the police training system.

Keywords: *professional education, distance learning, martial law, epidemic, police training.*